

Kv Eskil 19

Jan Kockum

Lund, fornlämning 73:1
Lunds stad, Lunds kommun, Skåne
Arkeologisk undersökning 2016–2017

Titel: Kv Eskil 19
Författare: Jan Kockum
Rapportnr: 2017:17

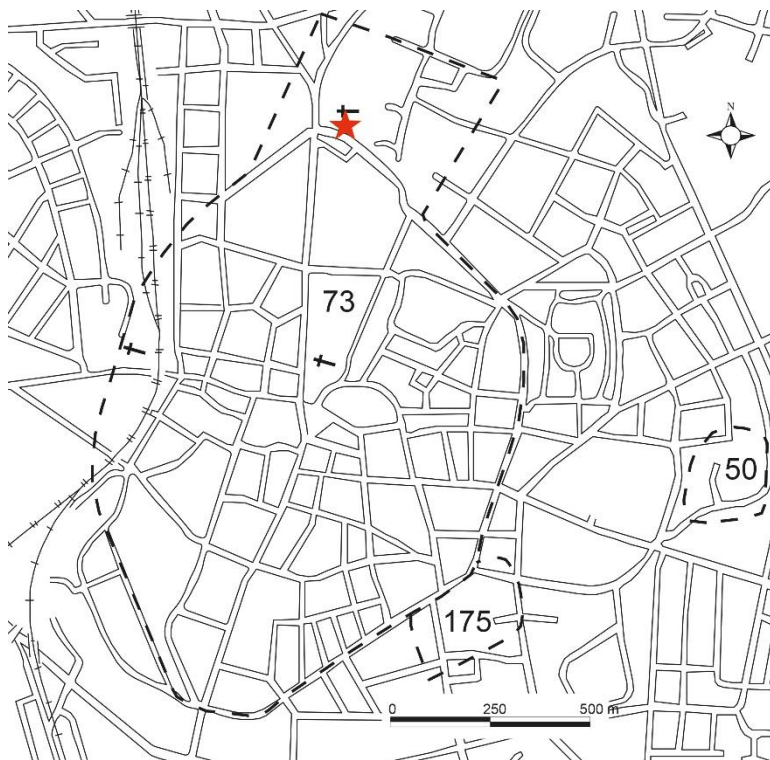
Copyright: Kulturhistoriska föreningen för södra Sverige 2017

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	1
INLEDNING	2
FORNLÄMNINGSMILJÖ.....	2
TIDIGARE ARKEOLOGISKA IAKTTAGELSER	3
GENOMFÖRANDE OCH RESULTAT	4
KULTURLAGERSTATUS.....	6
FÖRSLAG PÅ FORTSATTÅ ÅTGÄRDER	6
ADMINISTRATIVA OCH TEKNISKA UPPGIFTER	7
REFERENSER.....	9

Sammanfattning

- I samband med anläggande av ny infartsväg från Allhelgona kyrkogata till Allhelgonakyrkan i kv Eskil 19 i Lund har en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning genomförts enligt Länsstyrelsens beslut (Lst. dnr. 431-33820-2016).
- Vid undersökningen framkom en ugnsanläggning samt ett dräneringsdike som båda kan dateras till högmedeltid och således visar verksamhet förlagd ca 30–50 m utanför stadsvallen. Utöver dessa anläggningar påträffades även nedgrävningar och spår efter markberedning, som sannolikt är från tiden för uppförandet av Allhelgonakyrkan i slutet av 1800-talet.

Figur 1. Lunds medeltida stad och det nordost om liggande Allhelgonaklostrets område, fornlämnning 73, avgränsat med streckad linje och platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

I samband med anläggningsarbete för en ny infartsväg till Allhelgonakyrkan i Lund har en arkeologisk undersökning i form av schaktningsövervakning gjorts inom fastigheterna Kv Eskil 19 och Innerstaden 2:1 – Allhelgona kyrkogata. Undersökningen utfördes av arkeolog från Kulturen enligt beslut från Länsstyrelsen i Skåne län (Lst. dnr. 431-33820-2016). Vid anläggningsarbetet banades ett större huvudschakt för vägen upp, samt två ledningsschakt för dagvatten.

Fornlämningsmiljö

Fastigheterna kv Eskil 19 och Innerstaden 2:1 – Allhelgona kyrkogata är belägna precis utanför det medeltida stadsområdet i slänten mellan Allhelgonakyrkan och Allhelgonakyrkogata i söder. Undersökningsområdet (UO) avgränsas i söder således av Allhelgona kyrkogata, som löper på utsidan av det som under medeltiden utgjorde stadens befästning. Strax väster om UO låg Norreport, befästningens nordligaste öppning. Öster om denna, utanför vällen, fanns fram till reformationen S:t Olafs kyrka och kyrkogård. Kyrkans placering inom kyrkotomten är inte närmare känd, inte heller den exakta utbredningen av kyrkogården (Blomqvist 1951, s 224 f; Andrén 1980, s 64). Möjligen sammanfaller delar av undersökningsområdet med tomten. Kyrkan låg under hög- och senmedeltid under Allhelgonaklostret, eller Hellne kyrkas kloster (Andrén 1984, s 121). Även detta var placerat utanför stadens vall, strax öster om S:t Olafskyrkan. Norr om dessa kyrkliga institutioner tog stadens jordar vid (fig. 2).

Figur 2. Undersökningsområdets ungefärliga läge i förhållande till stadsvallen. Utsnitt ur Bergmans karta från år 1704 (Lantmäterimyndigheternas arkiv 12 LUS 3).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

Följande arkeologiska observationer återfinns, om inget annat anges, i Kulturens LA-arkiv:

- År 1923–25: iordningställande av kyrkoplanen väster om Allhelgonakyrkan. En sammanställningsplan över två påträffade gravar av "hälltyp" (tidigmedeltida). Uppgift om "ett relativt stort antal mycket vittrade begravingar, svaga träresten". Fynd av två pilgrimsmusslor. Rest av en grundmur till hus med källare påträffades i tomtens sydvästra hörn. Kullerstensgolv i källaren. Muren bevarad till 1 m höjd. Datering till 1800-talet. Kulturlagertjockleken angiven till 1 m.
- År 1937: anläggning av plaskdamm i tomtens sydöstra del. Endast 0,25 m matjord direkt på morän.
- År 1954: övervakning av grävning för transformator. En timrad brunn påträffades, kulturlagertjockleken på platsen uppges vara 1,5 m.
- År 1995: arkeologisk förundersökning inför uppförandet av församlingshem. Här påträffades en kulturlagersekvens om 0,8 m, som i sin helhet tolkades som spår av uppförandet av Allhelgonakyrkan 1887–91 (Goksör och Lundberg 1995).
- År 1995: kabelschakt hörnet Allhelgona kyrkogata/Bredgatan. På 0,40 meters djup påträffades kulturlager och en husgrund (Goksör och Lundberg 1995 s 5).

- År 1995: arkeologisk observation i samband med anslutningar av kabel till 1954 års transformator. Ner till ett djup om någon meter befanns området utjämnat med påförda massor, möjligen i samband med uppförandet av Allhelgonakyrkan (Goksör och Lundberg 1995, s 4).
- År 1996: grävning för VA-ledningar till församlingshemmet. I en del av ledningsschaktet som sluttade ner mot Getingevägen påträffades dåligt bevarade kulturlager (Lundberg 1997).
- År 2004: omgestaltning samt byggande av cykelbana. 18 gravar undersöktes.
- År 2007: grävning för nytt avlopp. 16 gravar påträffades in situ som kan kopplas till den medeltida S:t Olafskyrkan.
- År 2009: dräneringsarbeten. Endast påförda massor berördes.
- År 2011: Schaktning för handikappramp. Endast matjord och sentida raseringsmassor påträffades.
- År 2016: arkeologisk förundersökning mellan Allhelgonakyrkan och Bredgatan. Här dokumenterades 16 gravar in situ tillhörande S:t Olafs kyrkogård (Karlsson 2017).

Genomförande och resultat

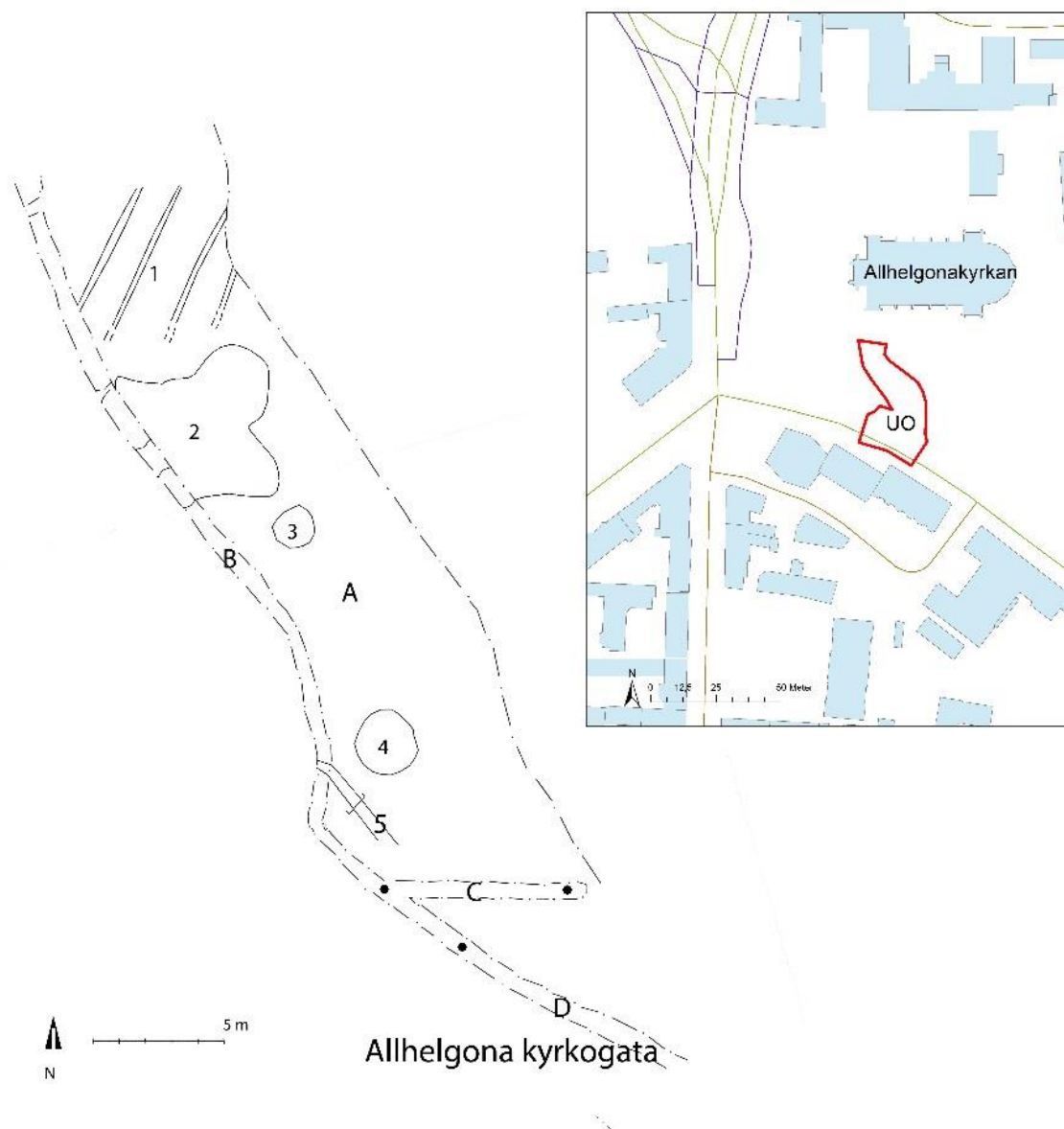
Det arbete som föranledde den arkeologiska förundersökningen bestod i anläggandet av en ny infartsväg, från Allhelgona kyrkoväg upp till Allhelgonakyrkans parkeringsplats. Detta medförde att en yta om ca 7 x 30 m banades av för vägytan. Djupet på schaktet uppgick till mellan 0,40–0,60 m. I fortsättningen kallas denna avbanade ytan för huvudschaktet (Fig. 3: A). Till detta tillkom schaktning för dräneringsledningar och dagvattenbrunnar, vilka skulle kopplas till befintliga ledningar ute i gatan (Fig. 3: B, C, D). Således grävdes en djupare ränna i den västra delen av huvudschaktet (Fig. 3: B). Rännan var ca 0,50 m bred och 0,80–0,90 m djup. I den djupare delen skulle dagvattenbrunn sättas. För ytterligare en dagvattenbrunn grävdes ca 7 m öster om den förra (Fig. 3: C).

Matjorden som banades av var ostratifierad och cirka 0,40–0,50 m tjock. Jorden kan möjligen vara pålagd i samband med byggnationen av Allhelgonakyrkan. Under matjorden påträffades alv och sedan moränen, som bestod av brungul siltig ler.

I den norra delen av huvudschaktet framkom fyra parallella mörkare stråk, vilka initialt tolkades som rännor (Fig. 3: 1). Dessa följde till viss del slutningen och såg ut att kunna ha varit dräneringsrännor, t ex för arbetsplatsen vid uppförandet av Allhelgonakyrkan. Ett av stråken snittgrävdes. Emellertid framkom inga tydliga nedgrävningssidor, som kunde verifiera att det rörde sig om en grävd ränna. Sannolikt är det spår av senare tiders markberedning, där matjorden kan ha vänts ner i moränen, möjligen i samband med schaktningsarbeten.

Precis söder om de parallella stråken fanns ytterligare ett område med nedgrävningar (Fig. 3: 2, 3). I ytan av moränen utgjorde nedgrävningarna en sammanhållen mörkfärgning om ca 30 m². Vid schaktning för dräneringsränna erhöles en sektion genom mörkfärgningen, varvid det framgick att det var ett flertal separata nedgrävningar fyllda med gråbrun humös silt och med inslag av maskinslaget rött tegel, daterat till 18- och 1900-tal. Den oregelbundna formen talar för att det har pågått täktverksamhet, möjligen efter lera, i området. Hade nedgrävningarna i sig utgjort det primära syftet hade de sannolikt varit mera regelbundna i sin utformning. Nedgrävningarna undersöktes inte närmare.

I huvudschaktets södra del påträffades en i plan oregelbundet formad nedgrävning, ca 2 x 2,50 m, i vilken det framkom två fyllningar (Fig. 3: 4). Den övre fyllningen hade ett stort inslag av träkol, sot och bränd lera samt ett stråk av lera som tolkades som resterna efter en lerkupol. Den nedre fyllningen bestod av en grå kompakt lera. Lämningarna har troligen utgjort någon form av ugn. Fynd av stengods (95400: 1) och yngre svartgods (95400: 2) ger en högmedeltida datering.

Figur 3. Schaktplan med läge enligt byggritningarna infällt. A) Huvudschakt B) Dräneringsschakt C) Schakt för ledning D) Schakt för ledning 1) Spår av sentida markberedning 2 och 3) Sannolik täktverksamhet 4) Högmedeltida ugn 5) Högmedeltida dike.

Intill ugnen fanns ett dike, knapp 0,90 m brett och drygt 0,60 m djupt (Fig. 3: 5). I fyllningen, bestående av kompakt gråbrun ler med inslag av delvis sågat djurben (95400: 4) och kol, påträffades äldre rödgods (95400: 3), vilket ger en datering till högmedeltid. Diket följer den sluttande topografin i riktning mot stadens vallgrav och har troligen utgjort ett dräneringsdike.

Utöver huvudschaktet grävdes även för nya dräneringsledningar, vilka skulle kopplas till en befintlig brunn i Allhelgona kyrkogata. De båda brunnarna som sattes i huvudschaktet kopplades samman via ett nytt ledningsschakt, ca 0,50 m brett och 1,40 m djup (Fig. 2: C). Slutligen förbands brunnarna med befintlig brunn i gatan. Detta schakt var ca 0,60 m brett och 1,40 m djupt och 11 m långt (Fig. 2: D). I gatumark och trottoar påträffades varken anläggningar eller stratifierade lager. Under asfalt och bärlager fanns endast gul sandig ler.

Figur 4. Översikt från norr. Avbaningen påbörjad.

Fyndtabell

Fynd nr	Anläggning	Sakord	Antal	Vikt i g
95400: 1	4	Stengods	1	13
95400: 2	4	Yngre svartgods	2	15
95400: 3	5	Äldre rödgods	4	67
95400: 4	5	Djurben	4	328

Kulturlagerstatus

Vid undersökningen framkom lämningar i form av nedgrävningar och fyllningar direkt i moränen. Matjorden kan delvis ha bytts ut vid markarbeten i samband med uppförandet av Allhelgonakyrkan. Dock var alven intakt utan rester av ovanliggande stratigrafi. Detta talar för att det inte har varit någon större kulturlageruppbyggnad i området.

Förslag på fortsatta åtgärder

Ärendet är avslutat och inga fortsatta antikvariska åtgärder behövs.

Administrativa och tekniska uppgifter

LÄNSSTYRELSENS BESLUT	431-33820-2016	FORNLÄMNING NR/ART	RAÄ Lund 73:1
SOCKEN/STAD	Lund	KULTURENS PROJEKTNR.	61000-506
LANDSKAP	Skåne	LÄN	Skåne
KOMMUN	Lund	TRAKT/KVARTER/FASTIGHET	Eskil 19 & Innerstaden 2:1-Allhelgona kyrkogata
TYP AV EXPLOATERING	Anläggning av tillfartsväg		
UPPDRAKSGIVARE	Tekniska förvaltningen, Lunds kommun		
TYP AV UNDERSÖKNING	AU		
ANSVARIG INSTITUTION	Kulturen		
FÄLTARBETSLEDARE	Jan Kockum		
ÖVRIG PERSONAL	—		
FÄLTARBETSTID	161212–170119		
FÄLTTID			
ARKEOLOG	12 h		
MASKIN	—		
UNDERSÖKNINGENS OMFATTNING			
YTA	210 m ²		
KUBIK	110 m ³		
SCHAKTMETER	30 m		
KOSTNAD FÖR ARKEOLOGI			
FÄLTARBETE	12 x 750 = 9 000		
RAPPORT	12 x 750 = 9 000		
ANALYSER	—		
ÖVRIGT	—		
SUMMA:	18 000 SEK		
KOSTNAD ÖVRIGT			
MASKINER	—		
BODAR	—		
ÖVRIGT	—		
SUMMA:	—		
SUMMA, FAKTISK	18 000 SEK		
SUMMA, BESLUTAD	Enligt löpande kostnad		
FYNDMATERIAL (FÖRVARING M.M.)	Fynden förvaras på kulturen under KM 95400: 1–4		
ARKIVMATERIAL, FÖRVARING	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen		
RITNINGAR, DOKUMENTATION	1 planritning (1:100) medsektioner (1:20), 1 planritning (1:20)		
FOTO	43		
ANALYSER	—		
ÖVRIGA UPPLYSNINGAR	—		

Referenser

André, Annika & Högstedt, Christina 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Gamla Lund. Förening för bevarande av stadens minnen. Årsskrift 72. Lund.

Andrén, Anders 1980. *Lund. Medeltidsstaden*. Rapport 26. Stockholm.

Andrén, Anders 1984. *Lund. Tomtindelning, ägostruktur, sockenbildning*. Medeltidsstaden. Rapport 56. Stockholm.

Goksör, Sebastian & Lundberg, Anders 1995. *Kv Eskil 19, Lund. Arkeologisk förundersökning 1995*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 14.

Karlsson, Mattias 2017. *Kv Eskil 19. Arkeologisk förundersökning 2016*. Kulturmiljörapport 2017:1.

Lundberg, Anders 1997. *Kv Eskil 19, Lund. Arkeologisk förundersökning 1996*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 37.

Kartor

Lantmäterimyndigheternas arkiv

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.

I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

2017

- 2017:1 Kv. Eskil 19, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. Mattias Karlsson.
- 2017:2 Kv. Universitet 1, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Mattias Karlsson.
- 2017:3 Kv. Galten 10, 11 och 12, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Mattias Karlsson.
- 2017:4 Clemensterget, Sankt Laurentiigatan, Bredgatan och Norra Vallgatan. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Aja Guldåker.
- 2017:5 Södra stambanan Lund Högevall - Flackarp AU steg 2, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. 2016. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:6 Västra Odarslöv 8:1-Odarslövs kyrka, fornlämning 25. Odarslövs socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2017:7 Kv Kulturen 24, Lund. Geoteknisk undersökning 2015. Gertie Ericsson.
- 2017:8 Kv Kulturen 24, Lund. Förundersökningar 2013-2016. Aja Guldåker.
- 2017:9 Stångby kyrkby, fornlämning Stångby 22:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2002-2003 Gertie Ericsson.
- 2017:10 Kv Universitetet 1, Lund. Fornlämning Lund 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:11 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning
- 2017:12 Flackarp 30:1, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:13 Kv Garvaren 7 och 29, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Jan Kockum.
- 2017:14 Kv Tegné 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2017:15 Kv Bispen 12, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
- 2017:16 Kv Sankt Thomas 32, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2017:17 Kv Eskil 19, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Jan Kockum.